

ISSIZLIK — IQTISODIY XAVFSIZLIKNING IJTIMOYIY INDIKATORI
SIFATIDARahbar: **Shukurov Tohir****Begbo'tayev Odil**

IKX-K 323 guruh

Djurayev Nodirjon

SamISI, IRB-K 123-guruh talabasi

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 01.05.2026

Revised: 02.05.2026

Accepted: 03.05.2026

KALIT SO'ZLAR:

Iqtisodiy xavfsizlik,
ishsizlik darajasi,
mehnat bozori, Okun
qonuni, norasmiy
bandlik, ijtimoiy
barqarorlik, inson
kapitali, bandlik
strategiyasi.

Ushbu maqolada ishsizlikning mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashdagi roli va ahamiyati tahlil qilinadi. Ishsizlikning nazariy asoslari, uning iqtisodiy o'sishga ta'siri (Okun qonuni misolida) hamda O'zbekiston mehnat bozorida 2024-2025 yillardagi ijobiy o'zgarishlar statistik ma'lumotlar asosida yoritilgan. Shuningdek, yoshlar ishsizligi va norasmiy bandlikning milliy xavfsizlikka solayotgan tahdidlari ko'rib chiqilib, ularni bartaraf etish bo'yicha davlat strategiyalari tahlil qilingan.

Kirish

Iqtisodiy xavfsizlik — milliy iqtisodiyotning tashqi va ichki tahdidlardan himoyalanganlik holati bo'lib, jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Inflyatsiya va tashqi qarz kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlar qatorida ishsizlik darajasi ijtimoiy barqarorlikning eng sezgir indikatorini hisoblanadi. Chunki u bevosita inson omili, aholi turmush darajasi va ijtimoiy kayfiyatga ta'sir ko'rsatadi.

Nazariy-iqtisodiy yondashuv

Iqtisodiy nazariyada ishsizlikning uchta asosiy turi (friksion, tarkibiy va siklik) tahlil qilinadi. Iqtisodiy xavfsizlik nuqtai nazaridan, ayniqsa **siklik ishsizlik** eng xavfli hisoblanib, u iqtisodiy pasayish davrlarida ijtimoiy noroziliklar xavfini oshiradi. Iqtisodchi Artur Okun nazariyasiga ko'ra, ishsizlikning tabiiy darajadan har 1% ga oshishi YaIMning qariyb 2.5% ga yo'qotilishiga olib keladi. Bu ishsizlik nafaqat ijtimoiy muammo, balki ulkan iqtisodiy zarar ekanligini isbotlaydi.

O'zbekiston mehnat bozori: 2024-2025 yillar tahlili

So'nggi yillarda O'zbekistonda amalga oshirilgan islohotlar natijasida ishsizlik darajasida barqaror pasayish tendensiyasi kuzatilmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra:

- 2024-yil yakunida ishsizlik darajasi **5,8%** ni tashkil etgan bo'lsa, 2025-yil yakuniga kelib bu ko'rsatkich **4,8%** gacha pasayishi kutilmoqda.
- Mehnat resurslari 21 mln kishiga yaqinlashib, real ish haqi miqdori 2025-yilda **9,3%** ga o'sgan.
- Moliya va IT sohalarida eng yuqori maoshlar (15-17 mln so'm) qayd etilayotgani iqtisodiyotning modernizatsiyalashganidan dalolat beradi.

Ijtimoiy xavfsizlikka tahdidlar: Yoshlar va Norasmiy bandlik

Ishsizlikning "kritik nuqtasi" (10% dan yuqori) jamiyatda jinoyatchilik va siyosiy beqarorlikni keltirib chiqarishi mumkin. Ayniqsa, yoshlar o'rtasidagi ishsizlik (hozirda 10-12%) "aqlar oqimi" (brain drain) va ijtimoiy apatiya xavfini tug'diradi. Shuningdek, 5 milliondan ortiq aholining norasmiy sektorda bandligi iqtisodiy shaffoflikka putur yetkazadi va budjet tushumlarini kamaytiradi. Bu esa aholining ijtimoiy himoyasiz qolishiga sabab bo'ladi.

Davlat strategiyasi va Yechimlar

O'zbekistonda ishsizlikni jilovlash uchun "Sayxunobod" va "Uychi" tajribalari kabi hududiy rivojlanish dasturlari joriy etildi. Monomarkazlar orqali ishsizlarni qayta o'qitish va "Yoshlar daftari" tizimi orqali berilayotgan subsidiyalar iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashning asosiy drayverlariga aylandi.

Xulosa

Ishsizlik darajasini "xavfsiz koridor" (4-6%) doirasida saqlash — davlatning iqtisodiy mustaqilligi va ijtimoiy mustahkamligi garovidir. Iqtisodiy xavfsizlikni yangi bosqichga olib chiqish uchun nafaqat ish o'rinlari sonini ko'paytirish, balki mehnat unumdorligini oshirish va raqamli iqtisodiyot talablariga javob beradigan kadrlar tayyorlash strategik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi hisobotlari (2024-2025).
2. "O'zbekiston - 2030" strategiyasi.
3. Iqtisodiy xavfsizlik nazariyasi: O'quv qo'llanma.